

בולוק על היטלר

אברהם ברקאי

עליית הנאצים לשלטון בגרמניה ו־12 שנות שלטון האימים, עדיין מעיקות כחויית־הלם על זכרון מרבית בני־דורנו. בספרים וחיבורים אין־ספור חיפשו היסטוריונים, פילוסופים ופסיכולוגים מענה לשאלות טורדות־מנוחה, על שורשיה הסמויים ומניעה הבלתי־אמצעיים של אותה מערבולת היסטורית, ש־ככל שהיתה קצרה יחסית במספר השנים, היתה השפעתה על עיצוב אירופה ופני העולם עמוקה ומתמדת.

המשטר הנאצי היה משטר של דיקטטורה אישית בלתי־מסויגת, לא רק למעשה, אלא גם על־פי הצהרותיו העקרוניות. דמותו של מחולל התנועה ומנהיג המשטר, עומדת על־כן במרכז של כל בחינה היסטורית, בחשיפת תולדותיו, "רעיונותיו" ומעלליו של "המנהיג", מובלעות, מעבר לעיון ההיסטורי לשמו, מש־מעויות נוקבות ומסעירות: מקביעת תפקידו ואחריותו האישית של היטלר במדיניות וב־פשעי הרייך השלישי נגזרת במידה רבה ה־תשובה לאחריות כל השאר! "כל השאר" — הרי הם, בהקשר זה, מעגל בתוך מעגל, מרעיו הקרובים והרחוקים, חברי המפלגה מן ה־שורה, העם הגרמני כולו ואף מדינאים ומעצבי דעת־קהל שמחוץ לגרמניה.

גם אלאן בולוק מעיד על עצמו, כי אכן התייטר בפרובלימטיקה זו בחיבור ספרו, "שתי שאלות הניעו אותי" — כך כתב בהקדמה להוצאה הגרמנית, — קביעת גודל תפקידו של היטלר בתולדות הרייך השלישי וכן, אם אין בכך גזומה... שתחת השלטון הנאצי קבע רק רצונו של איש אחד... ורצונו שלו בלבד. מזה נבעה שאלה שניה ומקיפה יותר: כלום היתה התמונה שנוצרה על היטלר בנירנברג נכונה, ואם־כן — אלה תכונות איפשרו להיטלר להבטיח לעצמו תחילה שלטון רב כזה ולאחר מכן להתחזק בו" (ע' 9).¹

כדי להשיב על שאלות אלה, פורש בולוק יריעה רחבה במחקר, המבוסס היטב על חומר תיעודי עשיר והמצטיין בתיאור שוטף ועוצר נשימה. מאז הופיע הספר ב־1952 נתגלה הרבה חומר חדש וכיום מופיעות כמה מן העובדות באור אחר (במהדורה הגרמנית, המשמשת יסוד לעבודה זו אמנם הוכנסו כמה תיקונים, בלי שב־ראה צורך בשינויים במ־הות הניתוח, והוא הדין במהדורה האנגלית המתוקנת של 1965). למרות זאת, אם נקבל את מסקנותיו ואם נדחה אותן ביסודן או בפרטיהן השונים, אין להטיל ספק בטיפול האחראי והקפדני בחומר העובדתי והתיעודי. כל ויכוח עמו מן ההכרח שיגע יותר בצד האינטרפרטטציה — בניתוח והכללת החומר העובדתי — מאשר בהצגתו ותיאורו.

בהכללה רחבה משיב בולוק תשובה חד־משמעית לשאלות שהציג בראשית חיבורו: המפלגה הנאצית היתה פרי יצירתו של אדולף היטלר. הוא שקבע את דמותה הרעיונית ודרכי פעולתה האירגונית, הוא שהובילה בהצלחה לשלטון, ומשהגיעה לשלטון, התנשא הוא באמצעותה, כשליט יחיד כלי־כול. לזכותו יש לזקוף את הצלחותיה של המפלגה ואחרי־כן של גרמניה שבשלטונו — ועליו בלבד כמעט, האחריות לפשעי השלטון הנאצי לפני מלחמת העולם השנייה ובתוכה. ולבסוף, כשם שהיה אדריכל הנצחונות הצבאיים המדהימים ברא־שית המלחמה, כן הביאו שגיאותיו ומחד־ליו כמצביא, לכשלונות ולתבוסה שבאה בסופה. הסכנה של הבלטת־יתר של הדמות המתור־ארת, תפקידה ומקומה, אורבת, כמובן, לכל חיבור ביאוגרפי־היסטורי מסוג זה. נראה, שבולוק עצמו עמד על כך והקדים, כי לא היה בדעתו לכתוב היסטוריה של גרמניה או מחקר על צורות חברה ומימשל תחת שלטון הנאצים. "הנושא איננו הדיקטטורה, אלא הדיקטטור עצמו, שלטונו האישי של איש יחיד..." אך

המחבר מוסיף מייד כי "...יש לזהותו במרבית הזמן של 1933–1945 עם הפרק החשוב ביותר של תולדות הרייך השלישי" (ע' 9). התפיסה, המנוסחת לעיל, עוברת כחוט השני — אולי בצורה חותכת ופסקנית במקצת — על-פני דפי הספר כולו בעקביות. כותרת-המשנה של הספר, אף היא מעידה על כך. העריצות מופיעה בהיסטוריה כשלטון יחיד אוורפא-טורי ושרירותי ומגולמת בה זהות בין השלטון והשליט. (בעיני ההיסטוריוגרפיה המודרנית מעורבים בשלטון העריצים. החיוב והשלילה גם יחד... כלום ראה בולוק צורך להתעלם מראייה זו, כאשר טבע גושפנקה זו לשלטונו של היטלר?).

בימינו אין אולי איש, שיחזיק עדיין בדעה, שהיתה נפוצה בשנות ה-30, בעיקר בחוגי השמאל באירופה, שלפיה היה היטלר רק "המתופף", צבע נבער-מדעת, שעשה בצייתנות את שליחותם של כוחות מעמדיים ושלטוניים גדולים ממנו. אין כיום ספק בכשרונותיו להשחית ואין כופרים בעובדה, שהיטלר הט"ביע את הותמו האישי על כל תקופת שלטונו. "רעיונותיו", שגיונותיו האישיים, קווי אי-שיותו המעוותת והכעורה, השפיעו על דיוקנה ההיסטורי של התקופה במידה המבטיחה לו "מעמד" של אחת הדמויות המשוקצות ביותר ולולדות כל הדורות. אך דומה, כי ב. מגיע לקיצוניות הפוכה, ביחסו להיטלר, יש לא רק מקום מרכזי ומכריע על במת האירועים ההיסטוריים, אלא תפקיד של שחקן יחיד בתוך מחנה של "ניצבים". ברצונו הוא מעצב את המאורעות בשרירות גמורה, בכוח כשרונו הפוליטי הגדול ועוצמת השפעתו המאנית על ההמונים.

בתיאור הסובב בצורה כה מודגשת סביב אישיות השליט, נועד מקום מרכזי לשאלת המוטיבציה: מה היו המניעים באישיותו, שהיקנו לו כוח רב כזה. לתיאור שנות הילדות והנעורים נועד כאן יותר מערך ביאור גרפי בלבד. כל נסיון לחדור למניעים הנפשיים וקווי האופי של היטלר, מוביל ממילא לתחום הספקולציה הפסיכולוגית ובה נועדת חשיבות מרכזית לשנות הילדות ועיצוב ה"אופי".

התמונה שאותה מצייר ב. על שנות נעוריו של היטלר, מבוססת, בצורה בולטת, על תיאורו האוטוביוגרפי של היטלר עצמו ב"מין קאמפף".² בנימה של רחמים על עצמו, מגולל

שם היטלר את סיפורו של נער יתום, בודד ועוזב בעולם גדול ועויין, התוהה על סבירותו באין מושיע. בייחוד גדושות השנים בווינה (1908–1913) צבעים קודרים. היטלר, ובולוק בעקבותיו, מציג לקורא עלם חולמני, הרעב ללחם וחסר ריע וידיד, והמבלה ימיו בספריות ובשווקים וכואב את כאבו של ה"עולם. אי-צדק סוציאלי וריב לאומים רעשני מדכאים אותו והמאבקים הפוליטיים, בעיקר בין ה"ס.ד. האוסטרית לבין ה"נוצרים-סוציאליים" בהנהגת לואגר, מסעירים את רוחו. בכל אלה נועד מקום מרכזי לחוויה האישית של עוני וחוסר-עבודה, המגורים בבית-מחסה לחסרי-בית, החיים מהיד-אל-הפה ותחושת התיסכול של שוחר הציור שסירבו לקבלו לאקדמיה. לפי עדות היטלר עצמו, עיצבה תקופה זו את "תמונת-העולם והשקפת-עולם שהפכה ליסוד איתן של פעילותו. למה ש"יצרתי לעצמי בדרך זו, הוצרכתי להוסיף ללמוד רק מעט. לא הצטרכתי לשנות דבר". ובולוק מוסיף: "ככל שיהיה זה 'זמרני'... זו האמת" (ע' 28).

ה"רקע האוסטרי" של השקפות היטלר הוא, כמובן, אינו מוטל בספק, את רעיונותיו שאב מזרמים אוטו-גרמניים קיצוניים (פון שינר ואחרים), שהיו מהלכים בשוק החינאי של אותם הימים. אך מעבר לזה מייחס בולוק לתקופה החינאית משמעות מכרעת בתחום עיצוב אישיותו של היטלר. כאן היא גובשה סופית עם כל עיוותה ותסביכיה הכעורים, המתמצים, לדעת בולוק, בתאוות שלטון דור-סנית, שאינה יודעת שובע. השאיפה לשררה אישית בלתי-מרוסנת, מועלית אצל ב. ככוח המניע העליון, מקור ראשוני ומטרה אחרונה לכל מאבקיו וכיבושיו של היטלר. השאר: הלאומנות הקיצונית, שנאת הפרלמנטריזם, "עקרון המנהיג" — כל אלה באים רק לשרת ולקדם שאיפה קנאית ואגוצנטרית זו. המכנה המשותף לכולם: תפיסת החיים כמאבק נצחי, בו גובר החזק ואובד החלש. כך זה לפי עדות היטלר עצמו.³ בולוק מבאר את שורשיה של תפיסה זו, "שהיא פשוט הפילוסופיה של בית-המחסה" (ע' 28). לאנטישמיות נועד בתפיסת עולם זו מקום מרכזי ולפי בולוק אין היא, אלא הציר שסביבו מתרכזות תאוות השררה החולנית כאובססיה של מטורף. "היהודי... הפך לדמות מיטולוגית... התגלמות הרע לתור כה "משליך" (במובן הפסיכולוגי של "פרו-

שאצל היטלר התגבשה תאווה שלטון כפייתית, כתוצאה מ"החוויות המוקדמות של התקופה הקדם-מלחמתית בווינה ובמינכן. הן הן ש" עוררו בו את רצון הנקם בעולם, שזילזל בו ולא העריכו כראוי" (ע' 392). תאווה השלטון של היטלר ואווירת ההתרפסות וההנפשה ש" סובבו אותו, בייחוד בשנים המאוחרות יותר של שלטונו — פרטים היסטוריים מוכחים הם, שאין לזלזל בחשיבותם, אולם דומה כי בולוק משווה לקוראופי זה משמעות מופרזת של מניע היסטורי ראשון-במעלה. היטלר יצר את המפלגה הנאציונל-סוציאליסטית והשליטה על גרמניה, כצעד ראשון לשיקום עוצמתה ה" פוליטית והצבאית. הוא הצית את מלחמת העולם השנייה, ניצח עליה ועל כל זוועותיה — וכל זאת, כדי לספק תאווה שלטון הולנית זו: „היה זה יצר-השררה, בצורתו הברור טאלית והטהורה ביותר, שאין לזהותו עם נצחונה של דוגמה, כמו אצל לנין או רובספיר... זמן רב הצליח היטלר לזהות את שלטונו הוא עם החזרת העוצמה ה" גרמנית לעולם ובשנות ה-30 ראו אנשים רבים בהיטלר פאטריוט קנאי. אולם... גרמניה היתה, כמו כל דבר בעולם, רק אמצעי... לשלטונו הוא. מוכן היה להקריב באדישות — גם אותה, כפי שהקריב את חייהם של אלה ששלח לחזית המזרח" (ע' 391).

ייצר השלטון הניע, איפוא, את היטלר לעלות על דרך הפוליטיקה אחרי מלחמה" ה" ראשונה וכן נתגלו מייד כשרונותיו הפוליטיים הבלתי-רגילים. הפרקים בספרו של בולוק, ה" דנים בתקופה 1923—1933, הם ביאור מפורט וממצה של התפתחות המפלגה הנאציונל-סוציאליסטית והובלתה מקבוצת זעירה בשולי הימין הבאוארי הלאומני לכוח המוני כל-גרמני רב-עוצמה. בולוק שואב הוכחותיו מחומר תי" עודי עשיר ומיטיב להכניס את הקורא לתוככי „מטבח" התככים והתכסיסים המפלגתיים, ש" היטלר משל בו ביד אמן. גם רקע הנסיבות החברתיות והמדיניות של התקופה, שהולידה בהכרח מגמה של קיטוב פוליטי, אינו מוזנח: רפובליקת ווימר הרופסת, המתחבטת ב„מהפכה בלתי גמורה"; חזונו ורסיי וכיבוש הרוח; האינפלציה והתרששות המעמד הבינוני — כל אלה הם מרכיבים, שכאילו נועדו מטבע-בריות לשמש בידי היטלר ליצירת המירקם המחוכם של דמגוגיה לאומנית וסוציאליט.

ייקציה" א. ב.) היטלר כל השנוא עליו, כל המעורר את פחדיו ותשוקותיו" (ע' 32). גם האנטישמיות היא כל-כולה, לפי עדות היטלר — הנאמנה על בולוק, אך נסתרה על-פי מחקרים מאוחרים יותר,⁴ — פרי תקופתו האומללה בווינה.

להיטלר היו סיבות תעמולתיות למכביר, לתאר את עצמו כקרבן אומלל ורעב של „המשטר" — אחיהם-לצרה של מיליוני מחר סרי-עבודה ובני מעמדות הביניים המרוששים ע"י האינפלציה של שנות ה-20 וה-30 ב" גרמניה. אולם מחקרים חדשים מערערים את כל התיאור הזה בחלקיו המכריעים.⁵ היום ידוע, כי להיטלר היו במשך שנות-נעוריו מקורות פרנסה מרנסה של ממשלת אוסטריה ומירושה, שהבטיחו לו חיים ברוחה יחסית. פרט לתקופה קצרה ב-1909, כשהסתחר מפני שלטונות הצבא, כדי להשתמט מגיוס, לא הועסק מימיו כ„עובד בניין" וגם „בית-המחסה" נתגלה כעין מלון של בני-המעמד הבינוני. ואכן, נזקק אלן בולוק לתיקונים אלה במהדורות המאוחרות של ספרו, אולם לא ראה צורך להעמיד בעקבות זה גם את מסקנותיו לבחינה מחודשת. אף-על-פי שתיאור העובדות במהדורה שלפנינו אינו הולם עוד את המסקנה, הריהו חוזר עליה ללא שינוי:

„בעיני היטלר היה איפוא, אי השוויון של הפרטים והגזעים בבחינת קו-הטבע. מיסכן עלוב ומחוסר-עבודה זה שלא אחת הוא עלול לגזוע ברעב — הבן-בלי בית-ומשפחה, הוא נאחז בעקשנות ב" צפורניו בכל רעיון, שיש בו לסייע בבי" סוס עליונותו. לדעתו היה זכאי למנות את עצמו בין ה„האנשים-אדונים" (Herren-Menschen). כל הצהרה שו" יונית היתה בעיניו כחילול הקודש: היא סיכנה את האמונה, שבכוחה חי — ה" אמונה, שהוא שונה מכל אותם פועלים, נוודים, יהודים וסלאבים, שעמם בא במגע יום-יומי" (ע' 33).

לפיענוח שנות נעוריו של היטלר ושיח" זורן המדויק, יש — לגבי התיאור ההיסטורי הרחב — חשיבות שולית למדי. מה שאין כן, לגבי הביאוגרף בולוק, הרואה בהם כעין מפתח-קסמים להבנתם של כל מאורעות ה" תקופה כמעט, בדרך של ספקולציה פסיכו-לוגיסטית פשטנית למדי הוא מגיע למסקנה,

בהיסטוריה... ובעידן ההמונים". די היה בכך כדי להעלותו לשלטון (ע' 63).

פירות המאמצים האלה, הבשילו בשנות המשבר הכלכלי שהחל ב-1929. בתקופה נסערת זו של חוסר-עבודה ופשיטות-רגל של בעלי-העסקים הקטנים, מצאה תעמולתו של היטלר קרקע פורייה. חשוב במיוחד הוא ניתוחו של בולוק, המוכיח, כי בבחירות של 1930, בהן עלו הנאצים עליה תלולה ומפתיעה, נתגייסו קולותיהם בעיקר ממחנה ה-מצביעים של הימין המסורתי. המזיגה של הבטחות לכול, אלימות גדודי ה-ס.א. השבעים ולבושי-המדים והדימוי של "ביצועים תכ-לית, לעומת מחדלי "המשטר" הטובע "בדי-בורים במקום מעשים", פעלה גם על בני-הנוער, שהגיעו לראשונה לזכות-בחירה. מ-870,000 קולות ב-1928 עלו הנאצים ל-6.5 מיליון, ומ-12 מושבים בפרלמנט ל-107. שנתיים לאחר-מכן, הצליחו להגיע למעמד של המפלגה החזקה ביותר בגרמניה (קרוב ל-14 מיליון קולות שהם 37.3 אחוזים — בבחירות יולי 1932).

למרות זאת, לא היתה תפיסת השלטון בינואר 1933, אקט של השגת רוב פרלמנטרי וגם לא מהפכה אלימה, אלא תוצאה של קנוניה פוליטית שנתבשלה בחדרי-הדרים, בין היטלר לבין חוגי השלטון המסורתיים. ככל ממשלות גרמניה משנת 1930 ואילך, היתה גם ממשלתו של היטלר ממונה ע"י הנשיא הינדנבורג, עפ"י סעיף 48 בחוקה. והיא לא נזקקה לרוב פרלמנטרי. חוגי הצבא וה"הימין המסורתי" נתנו את ברכתם למינוי זה ומנהיג ה"גרמנים-הלאומיים" הוגנברג ר"פון-פאפן היו שושבינו העיקריים. קנוניה זו מובהרת יפה בספרו של ב., המתאר את מישחק התככים הפוליטי, שבו גילה היטלר את מלוא כשרונו כאינטריגאנט פיכה וממולה. אין לחלוק על תיאור זה ועל קביעתו של בולוק ש-ההצלחה לא היתה בשום פנים בלתי-נמנעת" (ע' 255), למרות המזיגה של תנועה המונית ואלימה עם סחר-מכר פוליטי מוצלח. את המוני הגדודים המגויסים, המשתלטים על הרחוב, הציג היטלר בהצלחה לעיני הימין, כסיכוי של הבטחת רוב פרלמנטרי למדיניותו וכמחסום יעיל נגד השמאל המגביר כוחו. עם זאת, מדגיש בולוק את העובדה, שהתנועה ההמונית הגיעה לשיאה ביולי 1932, ואילו בנובמבר של אותה שנה, הפסידו הנאצים,

ואילו ניצול הסיטואציה החברתית ותככי המדיניות המורכבים והפיכתם לסולס-העלייה אל שלטונו, הוא כל-כולו, לפי התיאור ש-לפנינו, מעשה-ידיו של אדולף היטלר עצמו. היטלר לא היה מקורי כל-עיקר, ביצירת המיטען הרעיוני, ואפילו לא בהמצאת המסגרת האירגונית והאמצעים התעמולתיים. כל אלה הם פרי הסיגול והמזיגה של מקורות שונים, ש-המורשת האוסטרית" מוכרת בהם היטב. מפון-שינר נטל היטלר את הפאן-גרמאניזם הלאומני, את האנטישמיות ואת שנאת הסוציאליזם; מקארל לואגר — את ההתבססות על שכבות-הביניים, את הדמאגר-גיה הסוציאלית, את ה"ליגאליזם", השואף לכיבוש מוסדות הממשל הקיימים בדרך "חוקית"; ולמרבית הפארדוקס, למד הוא מן ה-ס.ד. הווינאית את החשבת התנועה ההמונית, מנגנון-התעמולה ומיפגני הראווה, המקנים תחושת-השתייכות וכוח. כל זאת — לפי עדות היטלר ב"מיין קאמפף". מן המפורסמות הוא, כי גם תורת הגזע, — שלדעת בולוק לא היתה אלא "תאווה שלטון בלבוש תורת הגזע" ו-הנושא היחיד של המהפכה הנאצית" (ע' 848) — לא היתה יצירה נאצית מקורית. יתר-על-כן, אלמנטים רבים ממיטען זה שימשו אותה עת כנשק מקובל על רבות מהקבוצות ומהמפלגות של הימין הלאומני, בלי שהביאו הצלחות דומות. מהו, אס-כן, הדבר שייחד דווקא את המפלגה הצעירה והבלתי-ידועה — המפלגה הנאצית?

תשובתו של בולוק היא חד-משמעית גם כאן: גאונו הפוליטי וכוח-המנהיגות המדי-הים של היטלר — הם שהעלו את מפלגתו במשך 10 שנים בלבד, מאפלת-המרתפים של קבוצת קושרים באווארית למעמד של מפלגת-שלטון בגרמניה כולה. אחרי כשלון הפוטש של בית-הבירה במינכן והחלטתו להגיע ל-שלטון באמצעים ליגאליים, נרתם למשימת הבנייה וההרחבה של המפלגה, וכאן נתגלו במלואם כשרונותיו הבלתי-ירגילים. הבולטים בהם היו אינטואיציה פוליטית והבנה פסי-כולוגית דקה של ההמונים ושל היריב הפרי-ליטי, כשרון-הנאום, שהשפעתו הגיעה, גם לפי עדויות אחרות, עד לתחום האי-ראציונ-נאלי. ניצול תכונות אישיות אלה ופיתוח מנגנון-תעמולה, הבונה במחושב על הגורמים הרגשיים והאי-ראציונאליים שבמדיניות, עשו את היטלר, לדברי ב., לגדול הדימאגוגיים

שכאילו נוכחו לדעת, כעבור מספר חודשים, כי "מסוכן הוא לרכב על נמר" (ע' 259).

טיעון זה נראה כמאונס למדי, ועומד בסתירה אפילו לתיאורים קודמים של בולוק עצמו. קשריו של היטלר עם הימין לא התחילו ב-1933, ותמיכתם בו לא נגמרה אפילו אחרי פירוק ממשלת הקואליציה הראשונה שבראשותו, ולא בכדי: אם אמנם היו מטרות הימין, כפי שמתארן בולוק לעיל, הרי לא היתה לו בעצם, סיבה להתאכזב (להוציא, כמובן, את עניין החזרת המלוכה; אך ספק הוא, אם דווקא זו היתה החשובה שבמטרותיו).

הנכון הוא, שאין להתייחס ל"ימין" כאל אחדות מגובשת וקבועה. קבוצות ימין שונות שינו מדי פעם את יחסן ומדיניותן כלפי ה"מפלגה הנאצית והיטלר הטיב לנצל גווניו ופיתולים אלה. אך אמת היא גם, שהוא זכה במסגרת שנות מאבקו על תפיסת השלטון וגם אחריה, לתמיכה חומרית ופוליטית של חוגי הימין ובלעדיהן אין לתאר כלל את הצלחותיו. הגורם הקבוע והחשוב מכולם היה ללא-ספק הצבא. קשרי הנאצים עם הצבא התחילו עוד בראשית דרכם בבאדן, ו"מסתבר כי התייבבות הצבא נגד מיצעד בית-הבירה במינכן, רופפה קשרים אלה רק לזמן מה" (ע' 115). אף-כי "עד היום לא נתברר, באיזו דרך הבטיח לעצמו היטלר את אהדת הצבא ובאילו תנאים השיג את הסכמתו", אין בולוק מטיל ספק בעובדה, שהכרעת ינואר 1933 באה כתוצאה של תמיכת הצבא (ע' 288). הברית הזאת נמשכה כל שנות שלטונו ה"ראשונות של היטלר. סמוך למות הינדנבורג היא חודשה, והיטלר השיג את הסכמת הצבא למינויו כמזכיר העליון, במקום הינדנבורג, במהיר הוויתור על הס.א. כ"צבא פרטי" של המפלגה בהנהגת רייהם (ע' 298).

תמיכת הצבא בעליית הנאצים לשלטון ובמשרטם, מתוארת אצל בולוק בהרחבה יתירה. רק בקושי רב "נדבקת" לתיאור זה הגדרת עמדתו הפוליטית של הצבא כ"יחס של אדישות לכל הנעשה בגרמניה, כל עוד לא נגעו... במוסדות הצבאיים" (ע' 311). ייתכן, והגדרה זו תואמת את שנות הרפובליקה הראשונות, אך בתקופה המאוחרת יותר, ובייחוד בראשית שנות ה-30, שוב התבלט הצבא כגורם פוליטי פעיל ומעורר. תמיכתו בנאצים והדירת ההשפעה הנאצית לחוגי הקצונה, היו עובדות-כוח פוליטיות מתמידה

לראשונה מאז 1930, 2 מיליון קולות, בעוד אשר הקומוניסטים הוסיפו לעלות. לאור זה נראית כמוצדקת מסקנתו של ב., כי "אילו התאחדו 63% הנותרים של העם הגרמני לאופוזיציה, לא היתה (להיטלר) כל תקווה להגיע לשלטון בדרך ליגאלית". ואם בכל זאת הגיע, הרי היה זה "הודות לשני גורמים: ראשית, חוסר האחדות והולשת הפעולה של מתנגדיו ושנית, נכונות הימין הגרמני לקבל כשותף בממשלה" (ע' 255).

חוסר האחדות של מפלגות הפועלים, היעדר מפלגה ליבראלית חזקה, חוסר התעוזה והתבונה הפוליטית של הס.ד.ו. הצנטרוס הקאתולי וזכים אצל ב. להארה מתאימה בין הגורמים שסייעו לעליית הנאצים לשלטון. ואולם, את האחריות העיקרית מטיל הוא בתרעומת גלויה, על הימין הגרמני, על ה"כת השליטה הוותיקה של גרמניה הקיסרית, שמעולם לא השלימה עם התבוסה במלחמה ונפילת המלוכה". במשך כל שנות הרפובליקה הוויימרית היה הינדנבורג נציגו הנאמן של ימין זה והצבא — מיבצרו הבלתי-מעורר. היה זה החוג שהתרכז סביב הינדנבורג — הוגנברג, שליכר וראשי הרייכסוור, ש"העלה את היטלר לשלטון. מטרת הימין היתה "להרוס את הרפובליקה השנואה ולהקים מחדש את המלוכה, להשיב את מעמד הפרעלים, אל מקומם", לחדש את עוצמתה ה"צבאית של גרמניה, לשים לאל את ההכרעה של 1918 ולהשיג... לגרמניה מעמד ראשון במעלה באירופה". השמרן בולוק אינו יכול לסלוח לימין הגרמני, על כי "בגד בשמרנות האמיתית וסטה ממסורתה... וטעה קשות בהניחו, כי היטלר הוא האיש שיוכל להצליח בהגשמת מטרותיו" (כל המובאות מע' 257).

וודאי שלא יימצאו חולקים על עצם ה"תיאור, וכן על הטיעון, ש"בגידתו" של הימין שימשה דוגמה לחלקים גדולים של המעמד הבינוני ושל הצבא, שהיה מאז ומתמיד בשר-מבשרו של אותו "ימין". הדבר המוקשה הוא, שאצל בולוק מקבלת הכרעה זו של חוגי השלטון המסורתיים ורבי-העוצמה, גם בימי הרפובליקה, אופי של טעות תכסיטית פאטאלית — פרי של עירפול רגעי של כוח ה"שיפוט הפוליטי, כתוצאה מתמרונו הגאוניים של היטלר, פאפן והוגנברג מופיעים כאן כשושבינים... וכקרבנותיהם הראשונים של ברית פאטאלית זו — השותפים המרומים

ורצופה מדי, משאפשר יהיה להתייחס אליה כאל טעות תכסיתית בתחלוף — ולו גם פאטאלית בתוצאותיה.

ולא זאת בלבד. צמרת הצבא הגרמני היא תופעה חברתית מיוחדת במינה. כת סגורה היא, בעלת מסורת וסולם-ערכים משלה. בכל זאת, אין היא, גוף נפרד ומובדל מן המסגרת החברתית והמעמדית כולה. עם כל ייחודה, משולבת היא יפה בריקמה המעמדית והמורסנית, המאפיינת את גרמניה מאז ימי ביסמארק ומהווה אחד מאגפי ה"אסטיבלישמנט" המתואם בתוכו להפליא. שאר האגפים הם חוגי ה"יונקרים הפרוסיים הממוזגים יפה עם ההון התעשייתי הגדול" (ברית הפלדה והשיפון) — כהגדרתו של גרשנקרון⁶ — וראשי האדמיניסטרציה והמנגנון המשפטי. קשרי האינטרסים וכן קשרים חברתיים ואישיים בין קבוצות אלה, הדוקים הם ומשולבים ולא ידועים מקרים רבים, שפעלו אחת נגד השנייה, או בחוסר תיאום הדדי, ובמקביל לתמיכת הצבא בהיטלר, היתה תמיכת חוגי ההון במימון מנגנון התעמולה והחזקת גדודי ה"ס.א. המגויסים בקסרקטינים. תמיכה זו מורכחת לפי בולוק, לפחות מ-1928. לגבי התקופה הקודמת יותר, אין בפיו תשובה על מקור הסכומים העצומים שעמדו לרשות הנאצים, אף-על-פי שחומר תיעודי רב עבר את ידו (ע' 168). ובמה שנוגע למנגנון המדינה והמשפט, הן ידוע, כי חוגים אלה עצמו לעתים קרובות יותר מעין אחת, כדי להתעלם מתעלולי כנופיות הטרור של ה"ס.א. ואם הגיעו דברים למשפט, לא התקשו היטלר ושאר מנהיגי הנאצים לנצל את בתי-הדין לבמת-תעמולה יעילה. העבריינים יצאו בעונשים קלים עד כדי גיחוך.

נאמר לסיכום, שאם גם נכונה קביעתו של בולוק, כי היטלר לא היה רק "בובה של הקאפיטליסטים או סוכן התעשייה הגדולה" (ע' 172), הרי נכון לא פחות (על פי תיאורו של בולוק עצמו) כי היתה חפיפת אינטרסים ונתקיימה שותפות-פעולה יסודית עם ה"ימין" על שלוחותיו השונות. שותפות זו השתרעה על מישור רחב של מדיניות-הפנים (בלימת הסכנה משמאל!) ומדיניות-החוץ כאחת. רא-שיתה היא הרבה לפני 1933, והמשכה — הרבה מעבר לאותה שנה.

אחר תפיסת השלטון והטיהור של 1934, "יישרו" הנאצים את הקו" והיסול היסודות

הראדיקאליים במפלגתם כוון להידוק השותפות עם ה"ימין המסורתי", למרות ניפוח מסגרותיו הפוליטיות הישנות. אף-כי היטלר דחק את רגלי הימין מהמשלה, לא איכזב את התקוות שתלו בו: אירגוני הפועלים נופצו, "החרפה של וורסיי" נמחקה וגרמניה חזרה לגדולתה" לעיני העולם הנבוך וחסר-האונים.

האמת היא, שכעבור זמן לא רב יחסית, לא נזקק עוד היטלר לתמיכתם של אלה, שעזרו לו להגיע לשלטון וקשה לקבוע, מתי בדיוק נהפך יחסם מתמיכה פעילה להשלמה פאסיבית... תוך הנאה מן הפירות, נתייחד להם מעמד של מה שמכונה בעולם העסקים מעמד של "Sleeping partner". שלי-טתו הכאריזמטית של היטלר בעם הגרמני היקנתה לו מידה רבה של איתנות וחופש-פעולה. כאשר הצליח לבסס את שלטונו — ולא רק בזכות האלימות ולהטוטי התעמולה, אלא גם בזכות הישגים-של-מש בתחום ה"כלכלה ומדיניות-החוץ" — זכה לתמיכת רוב העם הגרמני, עד שהגיע, לדעת בולוק לכל המאוחר בשנת 1938, לשלטון-יחיד מוחלט ושרירותי (ע' 847). "הימין המסורתי", ועמו הצבא, לא ערערו על מעמדו זה כל זמן שההצלחה האירה לו פנים. העובדה, שנסיונות ההתנגדות וההפיכה לקראת סוף המלחמה, יצאו מתוך חוגים אלה דווקא, מסתברת מ"מעמדם בצבא, שהודות לו היו כמובן, פחות פגיעים לטרור ורדיפות, וקרובים לאמצעים של הגשמת תוכניות כאלה. אפילו נקבל את הנחתו של ההיסטוריון הגרמני האנס ריטפלס, לפיה ינקה תנועת ההתנגדות, בעיקר, ממקור רות של אתיקה נוצרית ומסורת שמרנית ולא מן האופורטוניזם של מדינאים ואנשי-צבא, שראו כי המשחק אבוד, הרי מוכיח גם תיאורו של בולוק, כי המדובר הוא בקבוצה שולית ורופפת, בעוד שהרוב הגדול של הקצונה הגבוהה שמר עד הסוף על "שבועת-האמונים" להיטלר (ע' 287 ואילך).

הישגיו של היטלר בתחום מדיניות-החוץ, העלו את יוקרתו בעיני העם הגרמני וביססו את שלטון-היחיד שלו. את אלה רואה בולוק שוב, בראש-וראשונה, בכשרונותיו ובאינטר איציה הפוליטית שלו, שמעתה ניתן להם מרחב תימרון נרחב ביותר. אין ב. מסתיר את התפעלותו מן החוש הפוליטי הגאוני של איש, ש"לא הכיר ארצות זרות... ולא דיבר

צדדים). לא כאן המקום להיכנס לפרטי ה"מחלוקת, אך יש להודות, שבולוק יכול להסתמך על חומר תיעודי רב, כדי להוכיח את כוונת היטלר למלחמה טוטאלית. אין להכחיש, כי התכנית היתה קיימת וגלויה, לא רק באופן כללי אלא בהתוויית המטרות האסטרטגיות והסקוונציה שלהם. "מיון קאמפף" מדבר כאן שפה ברורה.⁹ חיוק נוסף, בר"מ שקל מוצא בולוק ב"פרוטוקול של הוסבאך" הידוע: רישום חופשי של ישיבה סודית ברייכסאנצליי בנובמבר 1937, בה השתתפו, נוסף על היטלר, גם ראשי הצבא ושרי החוץ גיראט. הטיעון העקרוני שב"מיון קאמפף" חוזר כאן עם פירוטים: לפני המלחמה במזרח, יהיה צורך לנצח את צרפת ולנטרל את אנ"גליה. טיילור מטיל ספק באוטנטיות המיסמך ודיוקו, ומתייחס אליו כאל "חלומות בהקיץ" ודברים בטלים, שלא נתלוו אליהם כל הכנות מעשיות.¹⁰ המאורעות, אם גם לא תאמו בכל הפרטים את לוח"הזמנים והפעולות שהותוו, מקנים להם משמעות הרבה יותר כבדה. ה"צדק" הוא כאן עם בולוק, הרואה במיסמכים אלה ביטויים מובהקים של כוונותיו והלכ"י רוחו של היטלר.

לא אוכל להסכים באותה מידה לגירסתו, כאילו כפה היטלר את המלחמה, לא רק על העם הגרמני, אלא אפילו על צמרת השלטון. לי נראה, כי ההתנגדות למלחמה, או אולי, נכון יותר, הרתיעה מפניה, לא נבעה אצל הרייב מההתנגדות למטרותיו של היטלר, ו"בוודאי לא מטעמים שבמוסר, אל מספקותיהם, לגבי סיכויי ההצלחה. בהרחבה מספר בולוק, כיצד התלבט גם היטלר בספקות דומים, בטרם החליט לירות את הירייה הראשונה. אמת נכון, היתה זו לבסוף החלטתו שלו, שקבעה את המועד ואת אופי המערכה — דבר טבעי למדי לגבי מצביא עליון וראש מדינה ועוד מדינה טוטליטארית. ספקותיהם והיסוסיהם של שאר הגרמנים נמוגו ברובם, אחרי ההצלחות המדהימות הראשונות ופינו מקום להתלהבות ולהתפעלות מגאוניותו. ה"אסטרטגיה של ה"פירר", גם אם נכונות איפוא העובדות לכשעצמן, נראה הטיעון, המבסס עליהן את האשמה הלבדית של היטלר, כטיעון "מתוח" לצרכי התיוה היסודית של "הספר".

הוא הדין לגבי תיאור חלקו של היטלר במערכות המלחמה. בולוק מוצא לו מין תי-

בשום שפה זרה", אך השכיל להבין ולנצל מאין-כמוהו את חולשות מתנגדיו (ע' 324/5). היטלר היה אופורטוניסט מפוכח שניצל הזדמנויות בלתי-צפויות וגם נהנה הרבה מן המזל. אולם, עיקר יתרונו היה, לפי בולוק, בכך, שפעל בעקביות ובהתמדה להגשמת תכנית ערוכה מראש. הוא היה יחיד בין המדינאים, "שידע מה הוא רוצה", בעוד שמתנגדיו ידעו רק מה שאינם רוצים — את המלחמה (ע' 325). ומה שרצה, נוסח עוד ב"1920 בתכנית המפלגה הנאצית: "לא רק מחיקת וורסאי ויצירת "גרמניה גדולה", מעבר לגבולות 1914 ואפילו 1866 — אלא הגשמת החזון של "Lebensraum" במזרח. ב"מיון קאמפף" פותח רעיון זה פיתוח נוסף עד למסקנה הבלתי-נמנעת של מלחמת-הת"פ שטוט נגד רוסיה (321/2). בעובדה, שהיטלר "היה מוכן למלחמה והכינה מיומו הראשון בשלטון" (325), היה יתרונו העיקרי. בזכות יתרונו זה קצר את הצלחותיו לפני המלחמה, שהציתה לבסוף ב"1939.

מלחמת העולם השניה היא בעיני ב. "מלחמתו של היטלר" ⁸ מראשיתה ועד סופה: הוא חזה, תוכנן והכין אותה בקפדנות. הוא פקד על מהלכיה האסטרטגיים והוא האחראי היחיד למעשה, לכל הנצחונות בראשיתה ולכשלוניותיה בסופה. איש מלבדו (ורייבנטרופ צילו) לא רצה במלחמה זו: לא גרינג ולא הצבא (ע' 576), לא חוגי הכלכלה (שנציגם שאכט פוטר מחמת התנגדותו להמשך ההזר דיינות), לא מוסוליני ובוודאי לא העם ה"גרמני (588). שום נתונים כלכליים לא חייבו אותה, וביסוסה הגיאופוליטי היה מבוסס על תפיסה מיושנת ומסולפת. רק תאוות-השלטון החולנית של אדולף היטלר לבדה, היא שדחפה את העולם אל החוריה האפוקאליפטית של שש שנות דם ודמעות. מול רצון שטני נחוש זה, עמדו מדינאי העולם מפורדים וחסרי אונים, ולא היה בכוחם לעצור בעדו.

אלה מבין הגרמנים, הרוצים לרחוק בנקיון כפיהם על-ידי הטלת האשמה כולה על היטלר המת, יכולים להיאחזו בתיוה זו של אלאן בולוק בשתי ידיהם. בין ההיסטוריונים היא, לפחות נושא למחלוקת. (הקצה השני של קשת הדעות בנושא זה, מיוצג בספרו הנ"ל של טיילור, הרואה בהתפרצות המלחמה כעין "תקר היסטורי" ומטיל, לפחות, אשמה שווה, אם ניתן בכלל לדבר על אשמה, על שני ה-

לעולם, איבד את היכולת להמתין ולייצב את הישגיו, בטרם ניגש לכבוש כיבושים נוספים. אילולא נסתתרו עליו חושיו מרוב הצלחה, עלול היה לראות אף בהגשמת ה"סדר האירופי החדש", בו "שימשה השמדת היהודים רק צעד לשלטון האימפריאלי של עם האדונים בקונטיננט כולו. אושביץ ר מאוטהאוזן... ותוכניות ה.ס.ס. שנשתמרו, מר כיחים, עד כמה קרובה היתה הגשמתו" (746).

המעגל נסגר. האיש שהעלה את גרמניה לפיסגת שליטתה באירופה, שהיה אדריכל הישגיה המדיניים ונצחונותיה הצבאיים, הוא שהמיט עליה את התבוסה. עליו גם האחריות למעשי הזוועה המכתימים מאז את שמו של "עם המשוררים וההוגים" ("הימלר אירגן את השמדת היהודים, אך האיש שהגה את התכנית הזוועתית הזו, היה היטלר" (746). ואם גם לא עלה בידיו להגשים את "ממלכת אלף השנים" — הרי גם לא נכשל בשליחותו, "שליחות בה לא חדל אף פעם להאמין: ...להרוס את, המשטר" ...אותו סדר ליבראלי בורגני, שנסתמל בעיניו באותה וינה שדחתה אותו בנעוריו... אירופה הישנה של התקופה בין 1789, שנת המהפכה הצרפתית, לבין 1939, שנת המלחמה ההיטלרית, עברה מן העולם לנצח — ובסוף תולדותיה עומדת כדמות האחרונה, אדריכל הריסותיה אדולף היטלר" (850).

במשפטים אלגיים אלה מסיים בולוק את ספרו. אחר כל ההשגות והקושיות, הרי זו מינוגרפיה מרתקת וממצה, עשירה בחומר ומזהירה בסגנון כתיבתה. ואילו התיזה ה"מרכזית" שלה, המפותחת בעקביות לאורך כל הפרקים, נשארת פתוחה לוויכוח נוקב. בורגני דאי: קשה להאשים את בולוק בהערצת "גיבורו", בתיאור אישיותו המעוותת, אופיו הקרני וריקנותו האינטלקטואלית והאנושית של היטלר, אין אף תג אחד המעורר אהדה בלב הקורא. בכל זאת, קרובה גישתו ההיסטוריוסופית של בולוק, בסוגיית מיקומה של האישיות בהיסטוריה — כפי שהיא מתגלה בחיבורו זה — הרבה יותר לקוטב של קארל לייל, מאשר לדטרמיניזם ההיסטורי של פל-כאנוב, למשל. בנושא זה קרוב וטעון משמעויות אקטואליות, טמונה בגישה כזו הסכנה שבפתרון הקל, הנשאר על-פני השטח. דומה, שבולוק עצמו עמד על סכנה זו. באפילוג הוא מקדיש מספר שורות לשאלה,

מוכין בגירסות הגנרלים הגרמניים אחרי ה"מלחמה, ובייחוד ביומנו של האלדר, כמוהו מייחס הוא להיטלר את גיהול המלחמה, לא רק בקוויה הגדולים, אלא גם במהלכים ה"אסטרטגיים", ולא אחת אפילו הטאקטיים. מקובל כיום על רוב ההיסטוריונים של ה"תקופה, כי היטלר אמנם התערב התערבות יתירה במלאכת המטה, אם מבליטים הגנרלים מצב זה, כדי להטיל עליו את האשמה לתבוסת גרמניה, הרי תובע בולוק לרשום לזכותו גם את "חלק-הארי בנצחונות של 1940", בהתפעלות משווה הוא את הישגיו הצבאיים של האיש, "שמעולם לא למד באר-ניברסיטה או בבי"ס צבאי", להישגיהם של פרידריך הגדול ואפילו נפוליון (ע' 630). שוב, בעקבות האלדר, מתאר בולוק שורה של ימיה של סיטואציות, בהן קבעה הכרעתו האישית של היטלר, בניגוד לדעת הקצינים המקצועיים, את תוצאותיה הצבאיות של ה"מלחמה. בדנקרק איפשרה החלטתו לאנגלים לסגת — ובכך להמשיך במלחמה (627). דחייתו את תכנית רידר ב-1941 והעדפת "מיבצע בארברוסה" על פניה, היתה, "אחת השגיאות הרות-התוצאות של כל האסטרטגיה שלו" (684). בכמה נקודות משבר בחזית הרוסית הוא פקד, נגד דעת הגנרלים, על מהלכים, שקבעו את התבוסה הסופית (700/1). ואלה הן רק כמה דוגמות שנבחרו באקראי.

טבען של טענות מעין אלה, שקשה להת"וכוח עמן. בכל מערכה צבאית גדולה, מרובות נקודות ההכרעה, ועל העומד בראש מוטל לבחור בין אלטרנטיבות. השיחזור כעבור זמן לאור התוצאות הידועות, דבק בו לרוב טעם של ספקולציה בנוסח "מה היה אילו...". כי הרי תוצאותיה של האלטרנטיבה שלא נבחרה, נשארות בהכרח נושא לניחוש והערכה. אולי אין להסיק מכך, שלהיסטוריון אסור לעסוק בכגון דא. הצרה במקרה שלפנינו היא, כי אחרי קריאת פרקים אלה, נשאר הקורא עם ההרגשה, שתבוסת הגרמנים במלחמת העולם השנייה, לא היתה תוצאה של נתוני-כוח ו"אסטרטגיה אובייקטיביים", אלא נבעה, בעיקר, ממחדליו הפסיכולוגיים של האיש, אשר תכונותיו המדהימות הביאו את הנצחונות בראשית המערכה.

לפי טיעון זה, היה היטלר קרבנו של ה"מיתוס, שאיתו יצר במוידי. ברגע שהחל להאמין בעצמו, כמי שאינו עלול לטעות

גים, כגון אריך פרום ואריך ה. אריק-סון,¹² מחפשים תשובות בתחום המסורות החברתיות וההינוכיות. יש להניח, כי תשובה ממצה הייתה לכלול את כל הגורמים האלה בשילובם, וגם אז בוודאי ייוותרו בעיות מטרידות הרבה. בולוק מנסה להשיב על השאלות שהציג לעצמו, על-ידי הבאתן ל-מכנה-משותף: מעשיו ואישיותו של היטלר. וכפי שקורה לרוב בנסיונות מסוג זה, הוא העלה בכך קושיות לא פחות, משעלה בידיו לתרץ.

האם היתה הופעה כהיטלר אפשרית רק בגרמניה. בהיסטוריה הגרמנית מוצא הוא "קווים מסויימים... שעודדו עליית תנועה כזאת" ומסכם, שהנאציזם אלסוציאליזם לא היה, לגבי העם הגרמני בבחינת אסון-טבע, אלא "מושרש בהיסטוריה שלו" (849). אלא, ש-בשום-פנים-ואופן אין לראות בשורות ספורות ולאקוניות אלה, מסקנה, המשתמעת מ-848 העמודים של הספר. היסטוריונים (גם גר-מניים כמיינקה¹¹) עשו מאמצים לחשוף ר-גילות שורשים אלה. פסיכולוגים וסוציאולר-

הערות:

Hans Rothfels, Die deutsche Oppo-
sition gegen Hitler (Frankfurt a/M,
1964).

8. כותרתו רבת-המשמעות של פרק 9.
"בקוטב השני" מכתיר טיילור את הפרק
המסכם בספרו "מלחמה על דאנציג..."
(A. I. P. Taylor, The Origins of the
Second World War, London, 1964).

9. עד כדי כך, שחורג מאור בחיבורו
הנ"ל, מגדיר את הספר כ-"תכנית-מסע של
כובש עולם".

10. טיילור, כנ"ל, ע' 169.

Friederich Meinecke, Die deutsche
Katastrophe, (Wiesbaden, 1947).

12. אריך פרום, "מנוס מחופש" (תל-אביב,
1943) פרק 6: פסיכולוגיה של נאציזם.
אריך ה. אריקסון, "ילדות וחברה" (מרחביה,
1965), פרק 9: אגדת ילדותו של היטלר.

1) כל המובאות בסקירה זו עפ"י המהדורה
הגרמנית, Alan Bullock — Hitler, a Study
in Tyranny (בהוצאת פישר, פרנקפורט ע"נ
מיין, 1964) המקבילה למהדורה האנגלית ה-
רביעית משנת 1961.

2. ההיסטוריון הגרמני וורנר מאור מר-
כיה (ב" Der Spiegel " מס"ס 32-35,
1966) באופן משכנע למדי, ש-"מיין קאמפף"
שימש מקור חשוב ומהימן לשורה של ביר-
גרפים והיסטוריונים, ביניהם גם לאלאן בולוק.

3. "מיין קאמפף" ע' 20, מצוטט אצל
בולוק, ע' 28.

4. ר' חיבורו של מאור כנ"ל.

5. בולוק מזכיר במיוחד את ספריהם של
קוביצק ושל ינצינגר. ר' מאור כנ"ל.

Alexander Gerschenkron, Bread
and Democracy in Germany, Berkeley
Los — Angeles, 1943.

The reactions of world Jewry during the first stage of the Nazi regime

A chapter from the work of Dr. Shaul Ash, lecturer at the Jarusalem Hebrew University. Dr. Ash describes the reactions of World Jewry during the first stage of the Nazi persecutions in Germany. This work reveals the early attempts to react, the difficulties encountered in the attempts at organized drastic reactions.

The Illegal Aliya from Germany

Dr. K. J. Ball — Kaduri describes in detail the work of Aliya Beth, the illegal Aliya from Germany, before the Second World War and the first period of the War. This description, which presents details about each ship of tht time, carrying emigrants from Germany, is based on verbal evidence and written material on this emigration. (Haapala).

The development of the Political Police in Bavaria in 1933

Dr. Shlomo Aharonson, lecturer at the Jerusalem Hebrew Unversity, gives a chapter out of a larger work on how the Nazis gained power over the Bavarian Police, and about the position and methods of the S.S. in the process of gaining control over the Establishment and the inner life of the country.

In a short essay, Prof. Mushkat of the Tel-Aviv University, tells of the Great Nurnberg Trials, the present bearing of these court proceedings, and the juridical methods employed in preparation for the trials.

Critical Notes

In the section assigned to criticism, Israel Gutman presents his criticism of Dr. Leni Yahil's book, which deals with the rescue of the Danish Jews during the war.* Abraham Barkai comments on the book on Hitler by A. Bullock.** This book is not new, but it is one of the fundamental works about the period.

* Leni Yahil — Test of a Democracy, The Rescure of Danish Jewry in World War II, Jerusalem, 1966.

** Alan Bullock — Hitler, a Study in Tyranny.